

Sosiaali- ja terveysministeriölle

SATAKUNNAN HYVINVOINTIALUEEN LAUSUNTO

Lausuntopyyntö: VN/14348/2024

ASIAN TAUSTA

Lausuntopyyntö koskee

- **luonnosta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta**

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan toteutetaan erikoissairaanhoidon painottaen asiakasmaksujen maltillinen korottaminen mahdollisimman oikeudenmukaisesti lisäämättä eriarvoisuutta sekä siten, etteivät maksut muodostu esteeksi palveluiden saamiselle. Lisäksi yhtenäistetään terveydenhuollon asiakasmaksut kansallisesti. Hallitusohjelman mukaan muutoksilla tavoitellaan yhteensä 50 miljoonan euron sopeutusta julkiseen talouteen vuodesta 2025 alkaen. Kehysriihessä 15.-16.4.2024 päätettiin lisäksi asiakasmaksuihin kohdistuvilla muutoksilla toteutettavasta 100 miljoonan euron lisäsäästöstä vuodesta 2025 alkaen.

Ehdotuksen tavoitteena on sopeuttaa julkista taloutta yhteensä 150 miljoonalla eurolla vuoden 2025 alusta alkaen asiakasmaksuasetuksen muutoksella korottamalla asiakasmaksujen enimmäismääriä. Nyt ehdotettavat korotukset on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kohdistaa kaikkiin niihin terveydenhuollon asiakasmaksuihin, joiden maksujen enimmäismääristä säädetään asiakasmaksuasetuksessa, jotta korotukset pysyisivät kokonaisuudessaan kohtuullisempina niin perusterveydenhuollossa kuin erikoissairanhoidossakin.

Asiakasmaksujen enimmäismääriin ehdotetut korotukset antaisivat hyvinvointialueille mahdollisuuden periä vuodessa arviolta 150 miljoonaa euroa enemmän asiakasmaksuja. Maksukatko on otettu korotusten arvioiduissa vaikutuksissa huomioon laskennallisesti. Hyvinvointialueet päättävät kuitenkin itse maksujen suuruudesta niissä rajoissa, jotka asiakasmaksulainsäädäntö asettaa. Hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin on ehdotettu muutosta, joka mahdollistaisi asiakasmaksukorotuksilla saatavan maksutulon vähentämisen etukäteen hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta. Rahoituslain edellä mainittu muutos tulisi voimaan 1.1.2025.

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 9.8.2024 osoitteeseen lausuntopalvelu.fi

Annetut lausunnot ovat julkisia.

LAUSUNTO

- Hyvinvointialue toteaa Sosiaali- ja terveysministeriölle antamassa lausunnossaan 23.10.2023 SHVA/3709/03.00.00/2023 puoltaneensa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tehtäviä (hallitusohjelman tavoitteiden mukaisia) maltillisia korotuksia, joilla silloin tavoiteltiin yhteensä 50 miljoonan euron sopeutusta julkiseen talouteen vuodesta 2025 alkaen. Tuolloin hyvinvointialue on arvioinut, että sen kyky palvella asiakkaitaan hyvin toteutuu ao. maltillisten asiakasmaksujen korotusten myötä. Tuolloin hyvinvointialue on kuitenkin myös huomauttanut, että v. 2024 tehtävien asiakasmaksujen korotusten nettovaikutus näkyy täysimääräisesti vasta tilikaudella 2025, ja toimiakseen strategiassaan (vrt. Hyvinvointialuelaki 22§) määritettyjen keskeisten arvojensa mukaisesti, asiakasmaksujen mahdolliset korotukset on erikseen hyvinvointialueen sisäisessä päätöksenteossa arvioitava.
- Hyvinvointialue toteaa 28.5.2024 Valtionvarainministeriölle lausuntopalvelu.fi -järjestelmän kautta antamassaan lausunnossa (asia VN/23860/2023) suhtautuneensa hyvin kriittisesti lausuttavana olleeseen hallituksen esityksen luonnokseen (sittemmin HE 70/2024 vp) koskien hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin esitettyjä muutoksia. Tuolloin hyvinvointialue on todennut mm.

”Lakiluonnoksessa esitetty menettely ohjaa alueita ottamaan käyttöön maksimitason asiakasmaksut, mikäli vastaavan tasoisesti hyvinvointialueen rahoitusta tulnaisiin laskennallisesti vähentämään.

Voimassa olevan lain mukaan maksuista päättää aluevaltuusto. Käytännössä hallituksen esitys kaventaisi entisestään aluevaltuuston kansanvaltaista demokratiaa, koska lähes velvoittaa aluevaltuuston ottamaan käyttöön maksimimaksut nykyisessä taloudellisessa tilanteessa. Sillä puolestaan on vaikutusta riittävän ajoissa hoitoon / hoivaan hakeutumisessa. Tutkimusten perusteella tiedetään, että osa hakeutuu hoitoon tilanteessa, jolloin joudutaan käyttämään raskaampia ja kalliimpia hoitomenetelmiä. Maksujen ollessa korkeita osa asiakkaista saattaa jättää lääkkeitä ostamatta tai käyttää niitä lääkärin määräysten vastaisesti liian harvoin.”

- Hyvinvointialue toteaa, että esitetty asiakasmaksuasetuksen muutos on kiinteässä yhteydessä hyvinvointialueiden rahoituslain em. muutokseen. Asianomaisten muutoksien yhteisvaikutuksena hyvinvointialueet (aluevaltuustot) olisivat käytännössä pakotettuja nostamaan kaikki asetuksella säädellyt sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut asetuksen mukaisiin [uusiin] ylärajoihin, koska niitä vastaava valtionrahoituksen (laskennallinen) leikkaus tulnaisiin em. rahoituslain muutoksen mukaan toteuttamaan 2025, mikä selvästi ilmenee myös asetusluonnoksen perustelumuiiston sivulta 2.
- Hyvinvointialue pitää em. muutoksien yhteisvaikutusta merkittävänä puuttumisena (interventiona) hyvinvointialueiden alueelliseen itsehallintoon ja itsenäiseen päätöksentekoon. Hyvinvointialueiden tilinpäätösten alijäämäisyys ja tulevien tilikausien talouden ja rahoituksen haasteet ovat varsin hyvin valtionvarainministeriön tiedossa. Näin ollen on suoranaista hurskastelua perustella asetuksen perustelumuiistiossa, että hyvinvointialueilla olisi niin tahtoessaan muka mahdollisuus päättää asiasta

5.8.2024
Dno 2024-5445

toisin, ja kattaa asiakasmaksutuoton sallitun teoreettisen) enimmäiskertymän ja sitä vastaavan valtionrahoituksen (laskennallisen) leikkauksen välinen erotus muusta saamastaan rahoituksesta tai tekemällä sopeutuksia, vrt. perustelumuuisto s. 2.

”Mikäli hyvinvointialue tällöin päättäisi jättää korotuksen tekemättä, jäisi alueen saama rahoitus tällöin tältä osin alemmaksi ja alueen pitäisi kattaa tämä osuus muusta saamastaan rahoituksesta tai sopeuttaa toimintaansa rahoituksen puitteissa. Päätösvalta olisi tältä osin hyvinvointialueella.”

- Hyvinvointialue toteaa, että hyvinvointialueilla ei käytännössä ole muita rahoituslähteitä kuin valtionrahoitus ja asiakasmaksutulot. Hyvinvointialuelaki ei mahdollista liiketoimintaa ja siihen liittyvää tulonmuodostusta/riskinottoa, eikä myöskään lainanottoa käyttötalousmenojen kattamiseen.
- Hyvinvointialue toteaa, että sopeutuksista puhuttaessa tulee pitää mielessä hyvinvointialueille laissa säädetty järjestämistehtävä sekä lukemattomat hyvinvointialueiden toiminnan laatua ja sisältöä koskevat vaatimukset mm. palvelun tarjoamisen yhdenvertaisuutta, [oma]valvontaa, hoitajamitoitusta, asiakastiedon käsittelyä ja pelastustoimen palvelutasoa koskien, jotka eivät ole joustavia. Ts. merkittävistä hyvinvointialueiden toiminnan sopeutuksista ja/tai toiminnallisista uudistuksista ei voida vakavasti puhua, ellei samalla tarkastella hyvinvointialueille lainsäädännöllä asetettujen tehtävien ja vaatimuksien mukauttamista/keventämistä tai purkamista vastaavasti. Valitettavasti perustelumuuistiossa ei esitetä tällaista edes periaatteen tasolla, saati konkreettisina toimina.
- Yksityiskohtaisena huomiona esitystä asetusmuutoksesta hyvinvointialue haluaa kiinnittää huomion perustelumuuistiossa (s. 10-11) mainittuun asiakasmaksulain 11§:n mukaiseen mahdollisuuteen päättää jättää perimättä tai alentaa myös terveydenhuollon tasasuuruksia asiakasmaksuja. Hyvinvointialue vierastaa ajatusta, että tämän asiakasmaksulain nykyiselläänkin suomen (harkinnanvaraisen) mahdollisuuden yhtäältä katsottaisiin itsessään merkitsevän nyt esitetyn uudistuksen toteuttavan perustuslain 19:3§ vaatimuksia. Toisaalta hyvinvointialue huomauttaa siitä, että toteuttaakseen ao. menettely yhdenvertaisuuden ja tasapuolisuuden vaatimuksia noudattaen, hyvinvointialueelle aiheutuisi huomattava lisätyömäärä maksunhuojennuksia vaativien asiakkaiden taloudellisen tilan arvioimisesta, mikä taas olisi rinnakkaista (ja kallista) työtä Kelassa jo tehtävän perustoimeentulotuen saamisen edellytysten selvitystyön kanssa. Kokonaistaloudellisuuden näkökulmasta (varattomien henkilöiden) asiakasmaksujen huojennukset tulisikin toteuttaa Kelan kautta perustoimeentulotuki-järjestelmää muuttamalla.
- Satakunnan hyvinvointialue antaa hyvinvointialueilta erikseen pyydetty tiedot annettujen lääkärin-todistusten määrästä ja niistä perityistä maksuista erillisellä liitteellä. Annetut tiedot koskevat vuotta 2023; Liite 1. Perittävät maksut eivät täysin kata kustannuksia.

YHTEENVETO

Hyvinvointialue ei puolla muutosta esitetystä muodossaan. Yhteisvaikutuksena HE 70/2024 vp esitetyn rahoituslain muutoksen kanssa esitetty asetusmuutos muodostaisi merkittävän negatiivisen intervention hyvinvointialueiden itsehallintoon.

Hyvinvointialue arvioi, että hyvinvointialueen kyky palvella asukkaitaan hyvin toteutuu vain maltillisten asiakasmaksujen korotusten myötä, ilman valtionrahoituksen vastaavaa leikkaamista. Jos hyvinvointialueiden rahoitusta leikataan, tulee niiden velvoitteita vastaavasti keventää. Nyt esitetty muutos johtaisi de facto asiakasmaksujen korotettuun [uuteen] maksimitasoon. Sen ei voida katsoa korreloivan hyvinvointialueen strategiassa (vrt. Hyvinvointialuelaki 22§) määritettyjen hyvinvointialueen keskeisten arvojen, ”*Palvelemme yhdenvertaisesti, kohtaamme inhimillisesti, toimimme ammattillisesti, uudistamme vastuullisesti*”, kanssa.

Satakunnan hyvinvointialue

Kirsi Varhila

hyvinvointialuejohtaja

Liite

LIITE 1, SATAKUNNAN HYVINVOINTIALUEEN LAUSUNTOON DNO 2024-5445
Tiedot hyvinvointialueelta annetuista lääkärintodistuksista ja niistä perityistä maksuista, v. 2023.

Lähde	Tuote	Tapahtumien määrä	Tuotteiden eurot
Lifecare	1Ajoto Ajokorttitodistus	1 141	70 513,80
Lifecare	1Atod A-todistus	22	1 133,00
Lifecare	1Blaus B-lausunto	825	42 504,60
Lifecare	1Claus C-lausunto	1 051	54 126,50
Lifecare	1Edunv Edunvalvontavalt vahvistaminen	68	3 502,00
Lifecare	1Elaus E-lausunto	4	206,00
Lifecare	1Eriko Erikoisalan lausunto ajokyvyst	14	721,00
Lifecare	1Invat Liikkumisesteisen pysäköintilu	63	3 244,50
Lifecare	1MerTo Meripalvelutodistus	136	7 004,00
Lifecare	1Muuto Muu todistus tai lausunto	132	6 803,70
Lifecare	1Oikeu Oikeustoimikyky	5	257,50
Lifecare	1Rotod Rokotustodistus	5	257,50
Lifecare	1Ttod T-todistus	33	1 699,50
Lifecare	1Vamto Vammaispalv.lain mukaiset edut	44	2 266,00
Lifecare	1Viran Viranomaisen pyytämä todistus	1	20,00
Lifecare	2Ajok2 Ajokorttitod.lääk.	49	3 028,20
Lifecare	2A-tod Lääkärintodistus A	19	978,50
Lifecare	2Blaus B-lääkärinlausunto	321	16 660,25
Lifecare	2C-lau C- lääkärinlausunto	132	6 798,00
Lifecare	2E-lau E- lääkärinlausunto	2	103,00
Lifecare	2Laiva Laivaväentodistus	5	257,50
Lifecare	2Rokto Rokotustodistus	6	309,00
Lifecare	2T-lau Lääk.lausunto terveydentilasta	3	154,50
Lifecare	2Tod1 Muu tod. tai lausunto	64	3 296,00
Lifecare	3ajoko Ajokorttitodistus	104	6 427,20
Lifecare	3Btodi B-todistus	1	51,50
Lifecare	3Ctodi C-todistus	56	2 884,00
Lifecare	3edunv Edunvalvontavaltuut. vahvistam	15	772,50
Lifecare	3inval Liikkumisesteisen pysäköintilu	6	309,00
Lifecare	3kulje Todistus kuljetustukea varte	2	103,00
Lifecare	3merip Meripalvelutodistus	18	927,00
Lifecare	3Ttodi T-todistus	3	154,50
Lifecare	3tyoky B-todistus kunt.tuki/työkyvytt	14	721,00
Lifecare	3vapaa Lääkärin muu todistus	2	103,00

Lifecare	4ajok Ajokorttitodistus	185	11 433,00
Lifecare	4tod Lääkärin todistus/lausunto	37	1 905,50
Lifecare	5Ajoko Ajokorttitodistus	85	5 253,00
Lifecare	5BLaus Lääkärinlausunto B	11	558,80
Lifecare	5CLaus Lääkärinlausunto C	44	2 266,00
Lifecare	5MuuL Lääkärinlausunto	5	257,50
Lifecare	ajotod Todistus ajokorttia varten	85	4 681,80
Lifecare	blatod BLANCO-todistus	189	2 825,90
Lifecare	btodl B-TOD. laaja	3 415	77 608,50
Lifecare	btods B-TOD. suppea	4 898	99 990,80
Lifecare	ctodl C-TOD. laaja	301	7 161,00
Lifecare	ctods C-TOD. suppea	146	3 075,00
Lifecare	etodl E-TOD. laaja	3	125,10
Lifecare	etodp E-TOD. perusteellinen	3	91,80
Lifecare	etodt E-TOD. tavallinen	17	272,60
Lifecare	oikl Oikeustoimikelp. lausunto	1	27,80
	Yhteensä	13 791	455 831,35

Lähde	Tuote	Tapahtumien määrä	Tuotteiden eurot
Pegasos	Ajokorttitodistusmaksu	202	12 483,60
Pegasos	Lääkärin todistus, vuodeosasto	17	875,50
Pegasos	Todistusmaksu	99	5 098,50
Pegasos	Ajokorttitodistusmaksu	278	17 180,40
Pegasos	Todistusmaksut	126	6 489,00
	Yhteensä	722	42 127,00

Kaikki yhteensä	14 513	497 958,35
Ajokorttitodistukset	2 143	131 722,00
Lääkärintodistukset	11 747	334 201,35
Muut todistukset	623	32 035,00
Yhteensä (tarkistus)	14 513	497 958,35